

Skarsteinsmálið.

A fyrsta sinni, tá ið Skarsteinsmálið kom fram fyrri almenningi í Føroyum, endaði eg eina grein í »Føroya Social-Demokrat« um hetta mál við hesum orðum:

»Hesin atburður hins grønlenska fútans er so frekur og hervilgur, at hann má átalast harðliga av Føroyingum, og teir Danir, ið ikki vilja hera ábyrgd fyrri tilfikan harðskap, mega geva hesum »gamla vini Føroyinganna« tað, hann hevur fortjent. Hann skuldi sloppið at liva uppá vatn og breyð, so framt tað er sátt, sum sagt er. Hava vit grundir til at ivast her — tá ið heila mannskapið hevur játtað frásøgnini?

Skarsteinsmálið er av teirri náttúru, at ein og hvør ærligur Føroyingur harmaðist inn at sálini yvir at hoyra um ta viðferð, okkara sjálftu landsmenn skuldu hava fingið har uppi í Grønlandi, og tóku blóðini hvassliga til mótmælis.

Allir menn, her á landi í hvussu er, vóru á einum máli um, at henda dapra sak skuldi kannast til botns, og at einki mátti eirast fyrri at veita okkara sjálftu monnum fullar sømdir — og nú er nakað komið undan kavi, men er tað í vissum føri óðrvisi háltað, enn menn hovdu væntað.

I »Tingakrossi« av 28. í s. m. siggi eg eina frágreiðing frá føroyingini, ovrigheitin hevur haft viðvíkjandi Skarsteinsmálinum. Henda frágreiðing er ógvuliga mislitað við tað, at skiparin er vorðin heilt á øðrum máli, enn hann hevur verið áður — og gongur hann í hoyuðshéttum heilt ímóti mannskapinum.

Hvor hevur rættin? Tað er rætturin, vit allir Føroyingar spyrja eftir, tí tað er eyðvitað, at eingin áskoðari her á landi til hesa trætu sær blidliga til eina ranga frásøgn í hesum máli, annað hvort tað vikur at teim, ið ráða fyrri borgum har uppi, ella at teim neyðar sjálftu monnum. Grønlandsmálið er so týðningarmikið, at einki, ið er skikkað til at elva misskiljing og óvilja, eigir at koma uppi tað. Hetta má ið hvussu er ein hvør hugsandi fiskimaður og skipari duga at fata. Tað er stutt sagt ein freyri fyrri einum góðum úrsliti í Grønlandsmálinum, at barst

verður við reinum og sakligum vopnum. Men tess verri tykist landið at liggja soleiðis, at ikki allir av teimum beinleiðis ávarandi hava dugað at skilt hetta, og tað kunnu Føroyingar ikki vera beknir og als ikki forsvara. Tí má enn sterkari enn á nokrum sinni krevjast, at tað verður kannað til botns fyrst og fremst mannskapsins og skiparans fíllum. Ikki er at ivast í, at allir Føroya fiskimenn eru av hesi meining.

At doma eftir teim ymsu frásøgnum um Grønlands harrarnar, so er teirra viðferð av Føroya fiskimonnum alt annað enn hann berri lystur og leikur. Nú á dagum skuldi tað kortini verið so, at harðskapur og ófýggjaskapur ikki skuldu sloppið at farið fram ótúktar, og hugsi eg, at fólksins álitismenn her á landi eins og fiskimennir ikki eru til sinns at sita hendur í hupp og bert stilltigandi hyggja at, tá ið órættvísiga verður lagt at okkara sjómmonnum og velt teimum verstu neisur og bondskleika. Men fyrri at kunna standa sterkir og munandi í verjuvi av fiskimonnum mega allir standa samdir og draga eina línu. Menn, ið við ónerisligum lótum trækka uppi og loypa flokju í og spilla álitid fyrri einum góðum og sakligum úrsliti, kunna ikki verða tóldir, men eiga at takast við hórðum.

Hvor, ið hevur rættin, skiparin ella mannskapið, er sjálvandi ov tíðliga at áttala seg um, serliga hjá einum uttanfyrristandandi, ið einki hevur at rættleiða seg eftir uttan tað, ið framkomið er í blóðinum.

Eg spurdi á sinni, um vit hovdu grundir til at ivast um mannskapsins frásøgn, og soleiðis hevur verið og verður spurt manna millum. Men hesir spurningar eru neyvan sprotnir av iva um sannleikan av mannskapsins frágreiðing, heldur eru teir framsettir sum ein undirstríkan av, at tað kann ikki vera til, at eitt heilt skipsmannskap, ið sjálvandi hevur verið greitt yvir at verða kraft til vitnis undir eið, skuldi hætta ser at

farið við ósannindum í hesum máli. Eg skal ærliga viðganga, at eg ikki ivandi í, at mannskapsins frágreiðing var rætt og bein. Mær var harmur í huga, og hesin rættvísi harmur kravdi brotsmannin og menninar hartáðar eftir fortjenastu.

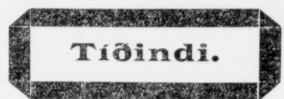
Men nú, aftaná at frágreiðingin fyrri ovrigheitini er komin fram, ívast tá nú, ið fyrr var vísur um sannleikan av mannskapsins frágreiðing um brotsgerðina av teimum har uppi í Grønlandi? Hetta spurdi eg meg, og so hava óivað allir teir, ið hava lisið hesa frágreiðing, spurt.

At ein er eitt sindur í dopurhuga, er ikki undarligt. Men mær tykir skiparans stoðu vera reiðiliga lögna. Eitt er vist. Hesin maður hevur ikki verið sannur í Skarsteinsmálinum. Hann má annaðhvørt vera skeivur fyrri ovrigheitini, ella tá hann var við at góðkenna ta fyrstu frágreiðingina, ið mannskapið gav. Utan mun hvør frágreiðing hansara er sonn, so er hesin tvískinnaði atburður hansara til lítlan heiður fyrri hann og setur hann ikki hogt í metum millum starvsbróður sínar og landsmenn. Eg havi frætt, at skiparin eisini hevur givið frágreiðing yvir fyrri skiparafelaginum. Hvussu var henda frágreiðing? Tað vildi óivað fleiri við mæri verið skiparafelaginum takksamir fyrri, um tað gjordi skiparans frágreiðing yvir fyrri um Skarsteinsmálið kunnu-ga fyrri almenninginum. Eg vil biðja skiparafelagið vera so beinasamt at prenta frágreiðingina í hesum ella øðrum blaði.

Ein lögtingsnevnd varð niðurstøtt at kanna Skarsteinsmálið. Í henni sita tveir sambandsmenn og ein sjálfstýrismaður. Hvat hevur henda nevnd gjørt? Nú tykist mær vera stundir hjá henni at vera almenninginum úrsliti av sínum starvi. Tað er ikki hugsandi, at hon ikki er liðug við at undirsøkja málið. Eg vóni, at eisini hon vil lata frætta frá sær og leggja sítt úrslit frammi fyrri okkum allar uttanfyrristandandi, ið eru sterkt interesseraðir í at koma til

botns um tað verunliga rætta í tractuni millum hin grønlenska fútan Svane og Skarsteinskiparin øðru megin og mannskapið á Skarstein hinu megin.

Sunnanmaður.

Tvøroyri.

Syrgjiligur skaðatilburður. Maður skotið seg illa, onnur hondin við skøvningi burturi, hin hondin illa løstað, lögvin upprivin, svar brunasir yvir hupparnar og siðurnar, og lörini eru illa rívin og tilreikað, onnur trammhinda brostin og eyguni skædd — to livir maðurin enn. Men hann verður tessverri neyvan virkisrørir aftur, um hann stríðir andan.

Fríggjadagin, hin 30. í s. m. kl. 12 á degi kom ein raskur arbeiðsmaður, húsbóndi og faðir, so illa til skaða, at hann óivað aldri gerst maður aftur — og hesin skaðatilburður elvdist av hinum árhundrað gamla heidna siði at skjóta tilt gamla árið út og hilt nýggja inn.

Maðurin er Erik Johansen, vanligur nevndur Eiríkur á Eiði. Hann býr í Puntabyrgi á Tvøroyri.

Hann og hansara tveir synir vóru farnir niðan í boin at royndu eina av nokrum heima-gjörðum bumbum — við hvørt áráskifti plággdi hann at stultleika dreinginum við skjóting.

Hin eini sonurin stendur tætt undir lóðini á pápanum, meðan hann fenglast við bumbuna — og knappliga, áðrenn pápin fær tíð at tveita hana frá sær, sprengist hon. Eitt ræðuligt buldur hoyrist — og sonurin svar pápan verða tveittan fleiri fæynar upp í loftið oman í Puntabyrgsánna.

Hóast onnur hondin var avskotin, hin at kalla knasóð. Innanlærs, upp yvir hupparnar og siðurnar brennt og rívið, orkaði Eiríkur at reisa seg og ragga fitt petti oman til húsa, styðj-

aður av soninum — neyðar drongur og dreingir, ið skuldu verða vitni til hesa ræðuliga vanlukku, ið rakti pápan.

Neyðarróp vórðu rópt. Menn komu til, og roynt varð at stæða blóðinum, ið pumpaði út gjøgnum lívæðarnar.

Læknin var komin oman á bryggjuna fyrri at fara doktara-orindi til Sandvíkar, tá ið hann fekk skaðabóðini. Hann var skjótur — tað gátt liv ella deyða.

Fyribils bundin til varð máðurin í bili forður til sjúkrahúsið.

Neyðar, neyðar maður, kona og born! Tað eru dúpur ár, tey hava at hyggja ímóti — her í Føroyum er eingin avlamslóg í gildi, og menn ívast í, um vanlukkutryggingin hjálpur her, hvør ið skaðin er hendur í spælni. Men vit mega vóna, at teir, ið skulu tálka lógina, mega kunna hjálpa her, ið neyðin hevur bankað á dýrnar.

Góður fongur.

Um dagin var kom enskur trolari higar úr Englandi. Hann hevði selt veiði sína við Føroyar fyrri 1500 ensk pund — um 27000 danskar krónur.

Meðan engilsmennirnir soleiðis oysa rikidómi upp av grunnum okkara, fáa vit ikki at kóka. Her er ikki alt, sum tað skal vera, tað er vist og sátt. Tað er ikki hessini rangt skilt, ið her ræður. Men eru vit mentir at rætta hetta meiningarloysi —? Hava navn av at vera ein hin kringasta fiskitjóð í verðini við íttasta og raskasta fiskimannaflokki, ið er so sátt sum tað er sagt, og so ikki fáa at kóka, meðan aðrar tjóðir oysa gullið av grunninum uttanfyrri dyr okkara.

Onkur sigur, at okkara reiðarar og teir, ið hava peningin at seta verk á stovn og ganga nýggjar leiðir, eru ov einvisir — og gamalur vani er illur at venda, tess verri!

Ein onnur voinnir er, at hin stóðug talan um lítleika, mátt-loysi og evnaloyi okkara hevur so víð og víð trøngt sjónarringin og mergstólið átræðið og fýsnið »at taka upp annan tætt« — og har, ið so státt er, gror og blómur ikki á nýggjum træi, tá ið tey gomlu vikna í rótum.

Alla staðni, har ið livið ikki broytist og endurnýggjast, er hin ævigi deyðin á gáttini. Hetta er náttúrunnar og soggunnar sannleiki — ein heiskur sannleiki, men sum eitt fólk eigir at kenna.

„Føroya Social-Demokrat“s Kronik.

Før vi træder hinanden i Dyndet ned. . . .

JOHANNES LÆGDSMAND:

I Teglværksgraven

En ung Teglværksarbejders Skildring af Sliddet, Livet . . . og Døden i Teglværkets Lergrav.

Teglværksgraven laa i en Dis af Tange. Som et solhvitt Tæppe skinnede Dugdraberne ned Beskueren. Længs de brede Skraeters Overkant hang Spindel-vævene fra Graessraene. Lysende, fintspundne.

Det var Morgen. Tidligt. Solen havde endnu ikke begyndt at kaste sit rødlige Skier ind over Egnen, endnu ikke fordrevel Taagen i rullende Donninger gennem de vædske Grave.

Fra en gennembrudt Vandaare rislede Vandet ned, banede sig Vej, sprang i smaa Hop over en

uigennemtrængelig Hindring, rislede videre. Det eneste der brød Stilleheden i Sommermorgen.

En nærliggende Indhegnings Kreaturer laa endnu drovtyggende. Laa som uformelige Klumper. Urørlige — kun Skvalpet i Halsen mindede om, at det var levende Væsener.

Alt aandede Fred. Et Stykke Natur, der kun skæmmedes af nogle vædske Saar — Tegl-værksgrave.

Med lange Bor blev hver lyngklædt Bakke undersøgt. Og Ve den hvis det kostbare Ler

fandtes. Uden Hensyn blev der gravet. Kun en Sporvejs bugten-de, ujevne Skinnere dannede Forbindelsesled mellem Hullet og Maskinerne.

Saadan havde det været i flere Aar. Halvt sammenskrædne Grave mindede derom. Mindede om Menneskets Ustadihed — om dets Ligegyldighed med Ting. De var intet værd. Udtømt for det Materiale, Teglværket skulde bruge, var de forladt. Stod nu nøgne og anklagende tilbage.

De endnu brugbare Grave var let kendelige. Grebenes Tænder stod endnu tydeligt aftegnede og paa Siderne. Kun for faa Timer siden arbejdende Mennesker havde svedt og aset i det klæbrige Ler. Og kun faa Timer til de igen begyndte.

Fra den ene Grav førte en jævnt bugtende Skinnevej opad mod Maskinerne.

Fra den anden drejede en sig som en Spiral — ad før udgravede Veje. Nedad gik det, og

Tipvognene toplæssede rullede ned, var det som et tordnende Uvejr. Hoppede en af dem af — var det kun et for Bremseren at gøre — komme væk inden alt var en sammenfiltret Masse.

Sket var det, at han ikke var kommet væk. Og Resultatet var en simpel Fyrretræskiste — Begravelsen en Søndag. — Tegl-værksæsonen er kort, og ingen har Raad til at spendere en Daglon.

Næste Dag stod en anden paa hans Plads. Uden Tanke for Faren — og dog maaske var Frygten der, men hvad hjælp det? Een skulde gøre det, og saa lige saa godt ham. Gik det godt — tjah — saa havde han en Tjans, og gik det ikke godt — saa — tjah — lige saa godt som nogen anden.

Maskinerne krævede ogsaa deres Ofre, og Gravene deres. . . . Det var i Juli. Teglværkets travleste Tid. En Samling duknakkede, svarlemmede Mænd befolkede om Dagen de aabne

Torrelader. Tilklinede af Ler passende deres Dont, famlede — deres Tale var ikke ud over det daglige. Det var ældre — de Mænd, der i forholdsvis faa Aar var blevet gamle ved dei haarde Slid.

En anden Slags var de unge. Opdraget i en haard Skole. Som rene Drengene — i 18—19 Aars Alderen — var de begyndt. Med myge Sener, med et hoverende Mod. Dem skulde ingen kvæle. De var unge — de var stærke. Og Dagene gik. Trætte — dødt trætte — slæbte de sig af Sted. Naar de om Morgen væltede ud af Sengen, var det, som en død Vægt hvilede over deres Krop — over deres Hjerne.

Det hoverende Mod svandt — lidt efter lidt. — De var unge og stærke — ja, men aah, saa trætte. Og Dagene gik. En Maanedts Tid maaske.

Deres Sener var blevet stramme. Som Tøve snoede Musklerner sig om deres Skulder — ned ad Armene. Det barnlige